

Postupak lišenja poslovne sposobnosti

Strunjak, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:573202>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za obiteljsko pravo

Katarina Strunjak

POSTUPAK LIŠENJA POSLOVNE SPOSOBNOSTI

diplomski rad

mentorica: prof. dr. sc. Irena Majstorović

Zagreb, 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Katarina Strunjak, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima od onih navedenih u radu.

Katarina Strunjak

SADRŽAJ

I. UVOD	4
II. POSLOVNA SPOSOBNOST FIZIČKIH OSOBA	5
1. Stjecanje poslovne sposobnosti fizičkih osoba.....	6
2. Poslovna sposobnost kao pretpostavka valjanosti pravnih poslova	7
III. LIŠENJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI	8
1. Razlozi lišenja poslovne sposobnosti	9
2. Provođenje postupka	11
3. Vještačenje	14
4. Rješenje o lišenju poslovne sposobnosti	16
IV. POSTAVLJANJE SKRBNIKA OSOBI LIŠENOJ POSLOVNE SPOSOBNOSTI.....	18
1. Načela skrbništva i njegovo provođenje.....	20
IV. TUMAČENJE RELEVANTNIH ČLANAKA KONVENCIJE O PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM	23
1. Značenje odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske	26
V. ZAKLJUČAK.....	29
VI. LITERATURA.....	31

I. UVOD

Poslovna sposobnost je svojstvo osobe koje omogućuje da se vlastitim očitovanjem volje stječu prava i obveze.¹ U ovome će diplomskom radu detaljnije biti opisana sama poslovna sposobnost, njeno postojanje kao pretpostavka valjanosti pravnih poslova, kao i sam postupak lišenja poslovne sposobnosti te njegove posljedice. Posebno će biti rastumačeno pokretanje postupka, vođenje istog, važnost vještačenja u postupku i donošenje meritorne odluke – rješenja o lišenju poslovne sposobnosti. Nadalje, bit će riječi o nadležnosti Hrvatskog zavoda za socijalni rad vezano uz imenovanje skrbnika osobi lišenoj poslovne sposobnosti, njegovim ovlastima prilikom nadzora nad provođenjem skrbništva, kao i o samom skrbništvu i načelima njegova provođenja. S obzirom da je od ratifikacije Konvencije o pravima osoba s invaliditetom (dalje u tekstu: Konvencija, KPOSI), ne samo u Republici Hrvatskoj, nego i u drugim zemljama, bilo podvojeno bilo mišljenje o potpunom lišenju poslovne sposobnosti, upravo zbog zaštite ljudskih prava, osobnosti i što manjeg ograničenja osoba lišenih poslovne sposobnosti, kroz odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske i njezino obrazloženje, bit će rastumačeno sadašnje stajalište zakonodavca i odredbe Obiteljskog zakona.²

¹ Džankić, Jasmina; Milas-Klarić, Ivana, Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti, *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 44 No. 88, 2010., str. 95.

² NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.

II. POSLOVNA SPOSOBNOST FIZIČKIH OSOBA

U literaturi se navodi kako je definicija poslovne sposobnosti dio materije građanskoga prava,³ a način stjecanja i lišenja dio obiteljskoga prava. Navedeno se razgraničenje odnosi na pravo u Republici Hrvatskoj.⁴ Poslovna se sposobnost definira kao svojstvo osobe da svojom vlastitom aktivnošću, odnosno vlastitim očitovanjem volje (djelima i postupcima) stječe prava i obveze, odnosno stvara određene posljedice, u smislu nastanka, prestanka i promjene nekog pravnog odnosa.⁵ Ona zapravo predstavlja svojstvo nekog pravnog subjekta da može samostalno raspolagati svojim pravima i obvezama. U hrvatskom pravnom sustavu postoji institut stupnjevanja poslovne sposobnosti fizičkih osoba. Tako unutar poslovne sposobnosti postoje tri stupnja: potpuna poslovna sposobnost, ograničena poslovna sposobnost i poslovna nesposobnost.⁶ Zbog navedenog stupnjevanja, nema svaka osoba poslovnu sposobnost, niti jednak stupanj poslovne sposobnosti. Poslovnu se sposobnost često uspoređuje s deliktnom sposobnošću, no valja ih razlikovati. Deliktna je sposobnost svojstvo pravnog subjekta da bude odgovoran za svoja protupravna djela, a još se naziva uračunljivošću ili ubrojivošću.⁷ S druge strane, poslovna sposobnost ima dimenziju trajnijeg stanja, dok se za deliktnu traži određeni stupanj svijesti.⁸ S obzirom da je tema ovoga rada lišenje poslovne sposobnosti, u daljnjem tekstu bit će riječ o poslovnoj sposobnosti fizičkih osoba.

³ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb 2014., str. 153.

⁴ *Ibid.*, str. 154.

⁵ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Obiteljsko pravo; III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje; Narodne novine (2007), str. 416.

⁶ Šimović, Ivan, Utjecaj dobi na poslovnu i parničnu sposobnost, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 61 No. 5, 2011., str. 1628.

⁷ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Obiteljsko pravo; III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje; Narodne novine (2007), str. 415.

⁸ *Ibid.*, str. 415

1. Stjecanje poslovne sposobnosti fizičkih osoba

Fizičke osobe stječu poslovnu sposobnost punoljetnošću *ex lege*, na temelju zakona i bez ikakvog posebnog pravnog akta. U odredbama Obiteljskog zakona navedena su još dva slučaja u kojima fizička osoba može steći punu ili određeni stupanj poslovne sposobnosti i prije punoljetnosti, uz provođenje posebnog izvanparničnog postupka. Prva je mogućnost stjecanja poslovne sposobnosti s navršenih šesnaest godina, kod koje sud može u izvanparničnom postupku dopustiti sklapanje braka osobi koja je navršila šesnaest godina života ako utvrdi da je mentalno i tjelesno zrela za brak te da je sklapanje braka u skladu s dobrobiti te osobe.⁹ Dakle, za „prijevremeno“ stjecanje poslovne sposobnosti potrebno je provesti izvanparnični postupak u kojemu će sud donijeti odluku – o dopuštenju za sklapanje braka, a samim dopuštenjem sklapanja braka i činom sklapanja istog, osoba stječe poslovnu sposobnost. Iako je maloljetnost zapreka sklapanju braka, neovisno o poništaju braka, pravna nevaljanost braka neće utjecati na poslovnu sposobnost maloljetnika.¹⁰ Druga je mogućnost predviđena odredbom članka 85. Obiteljskog zakona, a tiče se maloljetnika koji je navršio petnaest godina i zarađuje, te je predviđeno da može samostalno poduzimati pravne radnje, odnosno sklapati pravne poslove i preuzimati obveze u visini iznosa koji zarađuje te raspolagati svojom zaradom pod uvjetom da ne ugrožava svoje uzdržavanje.¹¹ Navedena mogućnost ipak je ograničena stavkom 2., upravo zbog zaštite interesa te osobnih i imovinskih prava maloljetnika: *Ako pravne radnje i pravni poslovi djeteta iz stavka 1. ovoga članka bitno utječu na njegova osobna i imovinska prava, za njihovo poduzimanje potrebna je suglasnost roditelja ili drugog zakonskog zastupnika djeteta.*¹²

⁹ članak 25. stavak 2. Obiteljskog zakona (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

¹⁰ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Obiteljsko pravo; III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje; Narodne novine (2007), str. 415.

¹¹ Obiteljski zakon (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

¹² *ibid.* čl. 85. st. 2.

2. Poslovna sposobnost kao pretpostavka valjanosti pravnih poslova

Kako propisuje Zakon o obveznim odnosima¹³, poslovna je sposobnost fizičkih osoba jedna od pretpostavaka valjanosti pravnih poslova koje su sklopile. S obzirom da u hrvatskom pravu dolazi do stupnjevanja poslovne sposobnosti, ukoliko pravni posao sklopi ograničeno poslovno sposobna osoba, ona može bez odobrenja svoga zakonskog zastupnika sklapati samo one ugovore čije joj je sklapanje zakonom dopušteno, odnosno sve ugovore čije sklapanje odlukom suda o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti nije zabranjeno. Ostali pravni poslovi tih osoba ako su sklopljeni bez odobrenja zakonskog zastupnika pobjjni su, ali mogu biti osnaženi njegovim naknadnim odobrenjem.¹⁴ Isto tako, pobjjni su svi pravni poslovi koje sklopi poslovno nesposobna osoba, a ako su ispunjeni konvalidiraju i obveza se gasi. Međutim, s obzirom da je poslovna nesposobnost, odnosno ograničena poslovna sposobnost jedan od razloga pobjjnosti pravnih poslova, valja navesti i prava koja ima suugovaratelj, a koja su propisana odredbom članka 277. Zakona o obveznim odnosima. Ukoliko suugovaratelj poslovno nesposobne osobe nije znao za njezinu poslovnu nesposobnost, može raskinuti ugovor što ga je sklopio s njom bez odobrenja njezina zakonskog zastupnika. Također, isto pravo ima i suugovaratelj poslovno nesposobne osobe koji je znao za njezinu poslovnu nesposobnost, ali ga je ona prevarila da ima odobrenje svoga zakonskog zastupnika. Navedeno pravo gasi se nakon isteka trideset dana od saznanja za poslovnu nesposobnost druge strane, odnosno za odsutnost odobrenja zakonskog zastupnika, ali i prije ako zakonski zastupnik odobri ugovor prije nego što taj rok protekne.¹⁵

¹³ Zakon o obveznim odnosima, NN br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22.

¹⁴ Zakon o obveznim odnosima, članak 276., NN br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22.

¹⁵ Zakon o obveznim odnosima, članak 277., NN br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22.

III. LIŠENJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Lišenje poslovne sposobnosti poseban je izvanparnični postupak, definiran u osmom dijelu Obiteljskog zakona. S obzirom da se radi o postupku koji se razvrstava u statusne stvari, valja naglasiti kako se i na njega primjenjuju posebna načela u postupanju: načelo žurnosti, naglašena oficioznost i inkvizitornost, zakonsko isključenje javnosti, načelo socijalnosti i posebna zaštita slabijih stranaka.¹⁶

Za postupak lišenja poslovne sposobnosti stvarno su nadležni općinski sudovi, koji vode postupak i donose odluku o lišenju ili vraćanju poslovne sposobnosti. Mjesna nadležnost propisana je člankom 497. Obiteljskog zakona, kojim je određeno da je nadležan sud koji je opće mjesno nadležan za osobu prema kojoj se provodi postupak.¹⁷ Osim što je statusna stvar, lišenje poslovne sposobnosti je obiteljskoppravna mjera koja se određuje kada sud utvrdi da punoljetna osoba zbog duševnih smetnji ili drugih uzroka nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili da ugrožava prava i interese osoba o kojima je dužna skrbiti.¹⁸ Iako Obiteljski zakon navodi samo ugrožavanje prava i obveza osoba o kojima je ta osoba dužna skrbiti, N. Hlača navodi kako bi se sustav mjera zaštite trebao temeljiti na potrebi zaštite prava i svih drugih osoba.¹⁹

Detaljno o razlozima lišenja bit će riječi dalje u tekstu, ali svakako valja naglasiti odredbu članka 235. Obiteljskog zakona, kojim je propisano da svatko može obavijestiti centar²⁰ za

¹⁶ Džankić, Jasmina; Milas-Klarić, Ivana, Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti, *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 44 No. 88, 2010., str. 97.

¹⁷ Obiteljski zakon (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

¹⁸ Maršavelski, Aleksandar, Skrbništvo za osobe lišene poslovne sposobnosti (s povijesnim osvrtom), *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 40 No. 82, 2006., str. 116.

¹⁹ Hrabar, Dubravka; Hlača, Nenad; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Šimović, Ivan; *Obiteljsko pravo*; Narodne novine (2021), str. 387.

²⁰ S obzirom da je institucija Centra za socijalnu skrb od početka 2023. preimenovana u Hrvatski zavod za socijalni rad (HZSR), u daljnjem tekstu primjenjivat će se novi naziv, bez obzira na to kako je HZSR imenovan u pojedinim odredbama Zakona, znanstvenim člancima ili tekstovima

socijalnu skrb o potrebi pružanja zaštite osobama kod kojih postoji neki od razloga za lišenje.²¹ Osim toga, stavkom 2. istog članka propisana je dužnost zdravstvenih ustanova i izabranih liječnika opće ili obiteljske medicine da na zahtjev centra za socijalnu skrb ili po službenoj dužnosti centru za socijalnu skrb dostave podatke o duševnim smetnjama i drugim uzrocima zbog kojih osoba nije sposobna brinuti se o svojim pravima i interesima.²² Navedena dužnost propisana je, ne zbog ograničavanja prava osobnosti i slobode osoba koje nisu sposobne brinuti se o svojim pravima i interesa, već baš zbog njihove zaštite, kako bi im se pravovremeno postavio skrbnik, koji će štiti njihovu dobrobit i brinuti se o pravima i obvezama. Kako bi se zaštitila osobna prava osobe čiji se podaci ili informacije dostavljaju, zakonodavac je stavkom 3. istoga članka predvidio kako je za dostavu navedenih podataka potreban pristanak same osobe ili njezina zakonskog zastupnika.²³ Valja imati na umu da je potreba suglasnosti propisana upravo radi zaštite prava, ali i podataka osjetljive prirode, a koji se tiču osobe o čijoj će se poslovnoj sposobnosti eventualno voditi postupak. Navedeno se može gledati i kroz prizmu zaštite osobnih podataka, propisane Općom uredbom o zaštiti osobnih podataka,²⁴ ali i kroz obveze preuzete ratifikacijom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

1. Razlozi lišenja poslovne sposobnosti

Kako bi neku punoljetnu fizičku osobu bilo moguće lišiti poslovne sposobnosti, a što je do kraja ove godine moguće samo djelomično, potrebno je da na strani te fizičke osobe postoje određene činjenice ili stanja, odnosno razlozi zbog kojih ta osoba nije sposobna sama skrbiti za sebe,

²¹ Obiteljski zakon (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

²² Obiteljski zakon, članak 235. stavak 2. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

²³ Obiteljski zakon, članak 235. stavak 3. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

²⁴ GDPR, Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage direktive 95/46/EZ

svoja prava ili interese. Svrha lišenja poslovne sposobnosti i stavljanja pod skrbništvo takvih osoba jest, prije svega, njihova zaštita. Također, treba istaknuti da je to u interesu ne samo dotične osobe, već i njihove najbliže okoline, a isto tako u interesu cjelokupne zajednice.²⁵ Zakonodavac je u stavku 1. članka 234. Obiteljskog zakona naveo generalne razloge zbog kojih će sud osobu lišiti poslovne sposobnosti. Prvi razlog jesu duševne smetnje, a potom se općenito navode drugi razlozi zbog kojih nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti se.²⁶ Kad se radi o duševnim smetnjama, važno je navesti da one mogu obuhvaćati vrlo širok i različit spektar problema ili poteškoća s kojima se osoba može nositi. Upravo zato, ovako apstraktno i generalno navođenje od strane zakonodavca otvara mogućnost za individualizaciju i prilagodbe vezano uz lišenje i stupanj lišenja poslovne sposobnosti. D. Hrabar tako navodi više primjera poteškoća zbog kojih je osobu moguće lišiti poslovne sposobnosti, kao što su duševne bolesti, duševni poremećaji, ovisnosti o opojnim sredstvima, demencija, senilnost i slično.²⁷ Različite teškoće zahtijevaju različit pristup prilikom odabira mjera, načina funkcioniranja, ali i zaštite prava i interesa te osiguravanja jednakosti pristupa.

Od 2014. godine u Republici Hrvatskoj je na snazi Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, kojim se podrobnije određuju i definicije duševnih smetnja, ali i načini zaštite prava i interesa osoba s duševnim smetnjama.²⁸ Člankom 3. duševne smetnje definirane su kao poremećaj prema važećim međunarodno priznatim klasifikacijama mentalnih poremećaja, a teža duševna smetnja je duševna smetnja koja po svojoj naravi ili intenzitetu ograničava ili otežava psihičke funkcije osobe u mjeri da joj je neophodna psihijatrijska pomoć.²⁹

²⁵ Maršavelski, A., Skrbništvo za osobe lišene poslovne sposobnosti (s povijesnim osvrtom), *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 40 No. 82, 2006., str. 116

²⁶ Obiteljski zakon (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

²⁷ Alinčić, M.; Hrabar, D.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Obiteljsko pravo; III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje; Narodne novine (2007), str. 418

²⁸ Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (Narodne novine br. 76/2014.)

²⁹ Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama članak 3. stavak 1. točka 2. (Narodne novine br. 76/2014.)

Sukladno već istaknutoj ideji zaštite prava i interesa osoba s invaliditetom i duševnim smetnjama, Zakonom o zaštiti osoba s duševnim smetnjama propisani su načini zaštite osoba s duševnim smetnjama, a koji se svakako ostvaruju i lišenjem poslovne sposobnosti i postavljanjem skrbnika. Ostvarenje zaštite osoba s duševnim smetnjama, sukladno članku 2. postiže se poštovanjem i zaštitom njihovih prava te unapređivanjem njihova zdravlja, primjenom odgovarajućega medicinskog postupka prema njima, njihovim uključivanjem u redovite obrazovne programe ili u posebne programe namijenjene osobama s duševnim smetnjama njihovim uključivanjem u obiteljsku, radnu i društvenu sredinu, poticanjem rada udruga kojima je cilj ostvarivanje prava i interesa tih osoba te izobrazbom osoba koje se bave zaštitom prava i unapređivanjem zdravlja osoba s duševnim smetnjama.³⁰ Ukoliko proučimo odredbe Obiteljskog zakona, a o kojima će detaljnije biti riječi kasnije, moguće je vidjeti da se oba zakona isprepleću se u tematici koja se tiče zaštite prava i interesa, kao i što manjeg ograničavanja osobnosti, prava i želja osobe s duševnim smetnjama, odnosno osobe s invaliditetom.

2. Provođenje postupka

Provođenje postupka radi lišenja (i vraćanja) poslovne sposobnosti u nekoliko je članaka definirano u Obiteljskom zakonu, kojim je propisano tko može pokrenuti postupak, tko su stranke u postupku, što je potrebno provesti prije donošenja odluke suda, ali i odredbe o dostavi i provođenju dokaznog postupka, a odredbe tih članaka bit će navedene i razjašnjene u daljnjem tekstu. Ono što je bitno za ponoviti jest da se na postupak lišenja i vraćanja poslovne

³⁰ Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, članak 2. (NN br. 76/2014.)

sposobnosti, s obzirom da se radi o statusnoj stvari, primjenjuju posebna načela koja vrijede za obiteljske i statusne stvari.

Mogućnost pokretanja postupka radi lišenja poslovne sposobnosti dana je više pravnih subjekata, ustanova ili pojedinaca. Najprije, postupak može pokrenuti sud po službenoj dužnosti, zatim Hrvatski zavod za socijalni rad (dalje u tekstu: HZSR), bračni drug osobe prema kojoj se provodi postupak, ali i njezini krvni srodnici u ravnoj lozi i u pobočnoj lozi do drugog stupnja. Kad se radi o postupku radi vraćanja poslovne sposobnosti, mogu ga pokrenuti sve navedene osobe, uz mogućnost da navedeni postupak pokrene skrbnik uz odobrenje HZSR-a, ali i osoba prema kojoj će se voditi postupak vraćanja poslovne sposobnosti.³¹ U postupku radi lišenja poslovne sposobnosti nadležan je opće mjesno nadležni sud za osobu prema kojoj se vodi postupak, pri čemu je vidljivo staro načelo *actor sequitur forum rei*, a koje se primjenjuje u građanskim parničnim³² i izvanparničnim postupcima. Navedeno je propisano upravo zbog toga da se zaštiti „slabija strana“.

Kad je pokrenut postupak lišenja poslovne sposobnosti, Hrvatski zavod za socijalni rad će osobi o čijoj se poslovnoj sposobnosti odlučuje imenovati posebnog skrbnika, ako osoba prethodno nije sama imenovala punomoćnika.³³ Upravo radi posjedovanja određenih stručnih znanja, vještina i ovlasti, kojima valja zaštititi osobu o čijoj se poslovnoj sposobnosti odlučuje, članak 236. Obiteljskog zakona propisuje da je posebni skrbnik osoba s položenim pravosudnim ispitom, a koja je zaposlena u Centru za posebno skrbništvo. Ukoliko je osoba u odnosu na koju se postupak vodi prethodno odredila punomoćnika anticipiranom naredbom u javnobilježničkoj ispravi, Hrvatski zavod za socijalni rad imenovat će ju posebnim skrbnikom, ako ispunjava

³¹ Obiteljski zakon, članak 496. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

³² Slično postavljena opće mjesna nadležnost propisana je i u članku 47. Zakona o parničnom postupku (SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22), uz nekoliko iznimaka kad se postupak pokreće prema prebivalištu, boravištu ili sjedištu tužitelja.

³³ Obiteljski zakon, članak 498. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

uvjete propisane Obiteljskim zakonom. Dakle, posebni skrbnik ovlašten je i dužan poduzimati radnje te zastupati interese osobe samo u postupku za koji je imenovan³⁴ – onaj koji se tiče lišenja poslovne sposobnosti.

Tijekom provođenja postupka lišenja poslovne sposobnosti, potrebno je održati ročište, a na koje sud opoziva predlagatelja, osobu u odnosu na koju se provodi postupak, njezina posebnog skrbnika (ako ga ima) i HZSR. Sukladno stavku 2. članka 498., posebni skrbnik dužan je odazvati se sudskome pozivu i aktivno sudjelovati u postupku. Odredba članka 498. propisuje tko će biti pozvan na ročište za lišenje poslovne sposobnosti i pravila saslušanja, a ostale osobe i HZSR ovlašteni su u tijeku postupka sudjelovati prilikom izvođenja dokaza i rasprave o rezultatima provedenog postupka. U svjetlu što manjeg ograničavanja prava i osobnosti osobe u odnosu na koju se provodi postupak, propisano je kako će ju sud saslušati, a ako se ona nalazi u psihijatrijskoj ustanovi, ustanovi socijalne skrbi ili je zbog lišenja slobode unutar zatvorskog sustava, saslušat će se u ustanovi u kojoj se nalazi. Isto tako, ukoliko sud zbog zdravstvenog stanja osobe utvrdi da nije moguće njezino saslušanje, dužan je o navedenome sastaviti bilješku u kojoj će navesti razloge nemogućnosti saslušanja.³⁵ Po pokretanju postupka, sud će odrediti da će se provesti vještačenje osobe o čijoj se poslovnoj sposobnosti vodi postupak, a o kojemu će detaljno biti riječi u narednom poglavlju.

Potrebno je, također, naglasiti da postoje okolnosti kod kojih može odlukom suda doći do zastoja postupka. Ako se radi o postupku koji je pokrenut radi lišenja poslovne sposobnosti zbog zloupotrebe sredstava ovisnosti ili sličnih razloga, a osoba se podvrgnula liječenju u zdravstvenoj ustanovi, sud može zastati s postupkom. Dakle, zastoj u navedenom slučaju ne nastupa *ex lege*, nego ovisi o odluci suca, odnosno suda pred kojim se vodi postupak. Tijekom postupka lišenja poslovne sposobnosti, sud mora upozoriti osobu prema kojoj se postupak vodi,

³⁴ Obiteljski zakon, članak 236. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

³⁵ Obiteljski zakon, članak 236. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

o mogućnosti odgode donošenja odluke, ako se podvrgne liječenju u zdravstvenoj ustanovi. Obiteljski zakon propisuje kako vrijeme na koje se odgađa donošenje odluke ne može biti kraće od šest mjeseci niti dulje od godinu dana od donošenja odluke o zastoju postupka. Međutim, sud može opozvati svoju odluku o zastoju postupka ako osoba koja se podvrgnula liječenju samovoljno napusti ustanovu u kojoj se liječi, ili iz iste bude otpuštena zbog narušavanja reda, ili na neki drugi način izbjegne liječenje kojemu se podvrgnula.³⁶ Sud će po provedenom liječenju i nastavku postupka, uzeti u obzir i rezultate liječenja u zdravstvenoj ustanovi, odnosno provjeriti je li se zdravstveno stanje osobe prema kojoj je pokrenut postupak popravilo i postoji li određeni napredak. Mogućnost donošenja odluke o zastoju postupka omogućava i višu razinu zaštite prava osobe o čijoj se poslovnoj sposobnosti valja voditi postupak. Isto tako, navedeno pridonosi procesnoj ekonomičnosti, smanjenju troškova upravo zbog toga što se prema osobi koju bi sud lišio poslovne sposobnosti nakon provedenog liječenja u zdravstvenoj ustanovi, ne mora voditi novi postupak za vraćanje poslovne sposobnosti, nego se samo nastavlja prvotni. Rok koji je zakonom propisan (od 6 mjeseci do godinu dana) dovoljan je da liječnici specijalisti mogu provesti kvalitetan program liječenja i rehabilitacije, ali je i moguće procijeniti je li kod navedene osobe došlo do željenih rezultata i poboljšanja, ili ju je i dalje potrebno u određenom stupnju lišiti poslovne sposobnosti.

3. Vještačenje

Prije donošenja meritorne odluke, odnosno rješenja o lišenju poslovne sposobnosti, sud će pribaviti stručno mišljenje vještaka odgovarajuće grane medicine o zdravstvenom stanju osobe za koju je postupak pokrenut, kao i o utjecaju toga zdravstvenog stanja na sposobnost zaštite

³⁶ Obiteljski zakon, članak 500. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

pojedinih vlastitih prava, kao i s obzirom na opasnost od ugrožavanja prava i interesa svih drugih osoba.³⁷ Kako propisuje Obiteljski zakon, vještak će osobu u odnosu na koju se provodi postupak osobno i neposredno pregledati, a o rezultatima pregleda dat će pisani nalaz i mišljenje. S obzirom da se u velikom broju postupaka radi lišenja poslovne sposobnosti radi o osobama s duševnim smetnjama, psihijatrija kao disciplina osnova je za procjenu okolnosti glede nužnosti za poduzimanje mjera zaštite, a odluku nije moguće donijeti bez prethodne konzultacije sa specijalistima psihijatrima.³⁸ Baš zbog toga, psihijatrijsko vještačenje u hrvatskome pravnom sustavu predstavlja ključnu fazu postupka radi lišenja poslovne sposobnosti, a praćenje stanja pacijenta (osobe u odnosu na koju je pokrenut postupak) usmjerava obveze skrbnika i nadležnih tijela nakon lišenja. Isto tako, sud će pozvati podnositelja prijedloga da dostavi i podnese pisani nalaz i mišljenje liječnika ili neku drugu ispravu u kojoj je navedeno da se osoba prema kojoj je postupak pokrenut nije sposobna brinuti o vlastitim potrebama, pravima i interesima ili da ona ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti.³⁹ Ipak, konačna odgovornost je na pravosudnom tijelu, sudu koji u hrvatskom pravnom sustavu odlučuje o stupnju i sadržaju lišenja poslovne sposobnosti, kao i na Hrvatskom zavodu za socijalni rad, koji imenuje i nadzire rad skrbnika.

Uvidom u praksu Europskog suda za ljudska prava u predmetima protiv Hrvatske, uočljiva je važnost koju sudovi u Republici Hrvatskoj daju rezultatima nalaza i mišljenja nakon provedenog medicinskog vještačenja, posebice kad se radi o psihijatrijskom vještačenju. Tako i u primjeru predmeta *X i Y protiv Hrvatske*, br. 5193/09,⁴⁰ gdje se navodi nalaz i mišljenje vještaka –specijalista psihijatra. U navedenom je predmetu u prvom stupnju osoba u potpunosti

³⁷ Hrabar, Dubravka; Hlača, Nenad; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Šimović, Ivan; Obiteljsko pravo; Narodne novine (2021), str. 387.

³⁸ *Ibid.*, str. 388.

³⁹ Obiteljski zakon, članak 499. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁴⁰ Hrabar, Dubravka; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Stažnik, Štefica; Šimović Ivan; Presude o skrbništvu i lišenju poslovne sposobnosti Europskoga suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske, Pravni Fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021., str. 51.

lišena poslovne sposobnosti, a na temelju nalaza vještaka u kojemu je navedeno da težina oštećenja izražena u tolikoj mjeri da ju čini nemoćnom u tolikoj mjeri da je i za samo preživljavanje ovisna o pomoći druge osobe. Osim toga, vještak navodi kako je s medicinskih osnova neophodna zaštita osobe skrbništvom, uz prijedlog sudu lišenja poslovne sposobnosti u punom opsegu.⁴¹ Iako odluku o lišenju poslovne sposobnosti donosi sud, od velike je važnosti da vještak, najčešće specijalist psihijatar, koji procjenjuje stanje osobe, bude svjestan i društvenih posljedica i pravnih sadržaja zaštite osobe lišene poslovne sposobnosti, a koju se stavlja pod skrbništvo. Potrebno je, također, da vještak prilikom sastavljanja nalaza i mišljenja vodi računa o tome da je njegova primarna uloga da pomaže sudu u utvrđenju činjeničnog stanja⁴² i razjasni okolnosti koje su sudu zbog nedostatka stručnoga znanja nevidljive, a ne da predlaže primjenu kakve pravne norme, kao što je slučaj u spomenutom predmetu.

4. Rješenje o lišenju poslovne sposobnosti

Nakon provođenja i okončanja izvanparničnog postupka, sud donosi odluku, odnosno rješenje, kojim se osobu lišava poslovne sposobnosti. S obzirom na prirodu poteškoća zbog koje se osobu lišava poslovne sposobnosti, potrebno je radnje i mjere kojima se ograničava autonomija osobe svesti na najmanju moguću mjeru, sukladno onome kako propisuje i Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (dalje u tekstu: Konvencija, KPOI). Detaljnije riječi o relevantnim člancima Konvencije bit će riječi dalje u tekstu.

⁴¹ Osim spomenutog, stavljen je naglasak na oštećenja ukupnih psihičkih sposobnosti s naglaskom na pamćenje, mišljenje, sposobnost stvaranja novih pojmova i donošenje zaključaka uz oštećenje motorike.

⁴² Hrabar, Dubravka; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Stažnik, Štefica; Šimović Ivan; Presude o skrbništvu i lišenju poslovne sposobnosti Europskoga suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske, Pravni Fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021., str. 50.

Sud će u rješenju o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti taksativno odrediti mjere, radnje i poslove koje osoba nije ovlaštena samostalno poduzimati. U tom slučaju može se raditi o ograničenju glede radnji i poslova koji se tiču osobnih i statusnih stvari, raspolaganja imovinom, ostvarivanja roditeljske skrbi itd. Moguće je i da sud u rješenju odredi točan iznos plaće, odnosno stalnog novčanog primanja preko kojega štićenik ne može samostalno raspolagati, ili imovinu i točan iznos kojim štićenik može samostalno raspolagati.⁴³ Svi ostali poslovi, a koji nisu određeni u rješenju o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti, osoba djelomično lišena poslovne sposobnosti može slobodno poduzimati.⁴⁴ Ako se pak radi o poslovima i radnjama koje su navedene među one koje osoba ne može samostalno poduzimati, ona može poduzimati radnje koje bi proizvodile pravne učinke samo ako bi ih odobrio njezin skrbnik, odnosno zakonski zastupnik. Ako su primjerice sklopljeni ugovori bez odobrenja zakonskoga zastupnika, pobojni su, ali se mogu osnažiti njihovim naknadnim odobrenjem. Takvi pravni poslovi nazivaju se šepavi pravni poslovi – *negotia claudicantia*.⁴⁵ Poslije okončanja postupka lišenja poslovne sposobnosti, osobu će Hrvatski zavod za socijalni rad staviti pod skrbništvo. Upravo radi zaštite osobe lišene poslovne sposobnosti, ali i trećih osoba, postoji posebna odredba kome se dostavlja rješenje o lišenju poslovne sposobnosti. Člankom 501. Obiteljskog zakona propisano je kojim je sve subjektima potrebno dostaviti navedeno rješenje. Naime, potrebno je dostaviti rješenje predlagatelju, odnosno podnositelju prijedloga za lišenje poslovne sposobnosti, osobi o čijem se lišenju poslovne sposobnosti radi i s obzirom na čiju poslovnu sposobnost se vodio postupak te njezinu posebnom skrbniku i Hrvatskom zavodu za socijalni rad. Kad se radi o dostavi Hrvatskom zavodu za socijalni rad, sud ga je, sukladno Obiteljskom zakonu, dužan obavijestiti po službenoj dužnosti o pravomoćnosti

⁴³ Hrabar, Dubravka; Hlača, Nenad; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Šimović, Ivan; Obiteljsko pravo; Narodne novine (2021), str. 388.

⁴⁴ Obiteljski zakon, članak 234. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁴⁵ Šimović, Ivan, Utjecaj dobi na poslovnu i parničnu sposobnost, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 61 No. 5, 2011., str. 1631.

rješenja, odnosno o pravnim učincima toga rješenja ako oni nastupaju prije pravomoćnosti.⁴⁶ Svim navedenim subjektima rješenje se dostavlja iz više razloga. Primarno, podnositelju prijedloga jer je upravo on osoba koja je pokrenula postupak. Zbog informiranja i zaštiti vlastitih prava i osobnosti, bitno je rješenje dostaviti i osobi o čijoj se poslovnoj sposobnosti vodio postupak. Ukoliko je osoba sposobna shvatiti, važno je da bude upoznata s pravnim posljedicama i učincima rješenja o lišenju poslovne sposobnosti, te je valja upoznati s time koje poslove je ovlaštena poduzimati samostalno, a za koje joj je pak potrebna suglasnost skrbnika. I na kraju, rješenje je potrebno dostaviti nadležnom uredu Hrvatskog zavoda za socijalni rad, koji će biti nadležan za daljnje korake glede zaštite prava, interesa i zdravlja osobe koju se lišava poslovne sposobnosti.

IV. POSTAVLJANJE SKRBNIKA OSOBI LIŠENOJ POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Skrbništvo za punoljetne osobe poseban je obiteljskopравни institut, koji ponajviše dolazi do izražaja nakon lišenja poslovne sposobnosti, u slučajevima u kojim osoba nije sposobna brinuti o vlastitim pravima i interesima te je rješenjem lišena poslovne sposobnosti. Namijenjen je zaštiti osoba kojima se postavlja ili nadomješta zakonski zastupnik, koji da je pravno relevantne izjave volje u ime i za račun osobe pod skrbništvom.⁴⁷ Kod navedenog može se raditi o punoljetnoj osobi koja je lišena poslovne sposobnosti, ili djetetu koje je poslovnu sposobnost steklo sklapanjem braka pa je potom rješenjem lišeno poslovne sposobnosti. Nakon što sud dostavi rješenje o lišenju poslovne sposobnosti Hrvatskom zavodu za socijalni rad i obavijesti ga o pravomoćnosti istoga, on postaje nadležan za daljnje korake vezane uz zaštitu prava,

⁴⁶ Obiteljski zakon, članak 501. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁴⁷ Džankić, Jasmina; Milas-Klarić, Ivana, Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti, Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 44 No. 88, 2010., str. 90.

interesa i zdravlja osobe lišene poslovne sposobnosti. Obiteljskim je zakonom propisano kako je Hrvatski zavod za socijalni rad dužan u roku od trideset dana od pravomoćnosti rješenja kojim se osoba lišava poslovne sposobnosti, donijeti rješenje o stavljanju te osobe pod skrbništvo i imenovati joj skrbnika.⁴⁸ Postupak za stavljanje pod skrbništvo pokreće po službenoj dužnosti nadležni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad prebivališta, odnosno boravišta osobe lišene poslovne sposobnosti. Istovremeno s pokretanjem postupka za stavljanje pod skrbništvo, Hrvatski zavod za socijalni rad poduzima mjere za zaštitu njezinih prava i interesa. Dužan je, naime, u roku osam dana od pravomoćnosti odluke o stavljanju pod skrbništvo obavijestiti matičara radi upisa u matične knjige rođenih. Osim toga, dužan je i obavijestiti zemljišnoknjižni odjel općinskog suda na čijem području osoba pod skrbništvom ima nekretnine radi zabilježbe, odnosno brisanja zabilježbe u zemljišne knjige,⁴⁹ a ako osoba lišena poslovne sposobnosti ima nekretnine na području drugog područnog ureda HZSR-a, može drugi ured ovlastiti da postavi posebnog skrbnika za vođenje brige o toj imovini.⁵⁰ Dok rješenje o imenovanju skrbnika ne postane pravomoćno, posebni skrbnik⁵¹ imenovan za postupak lišenja poslovne sposobnosti imat će položaj skrbnika.

Skrbnik⁵² kojega imenuje Hrvatski zavod za socijalni rad treba biti punoljetna, potpuno poslovno sposobna osoba koja ima osobine i sposobnosti za obavljanje skrbništva, koja na to pristane i ako je to za dobrobit osobe koju se stavlja pod skrbništvo.⁵³ Prilikom izbora osobe

⁴⁸ Obiteljski zakon, članak 237. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁴⁹ Milas, Ivana, Obiteljsko pravo i socijalna skrb – međuovisnost u svjetlu razvoja instituta skrbništva za punoljetne osobe, Revija za socijalnu politiku, Vol. 12 No. 3-4, 2005., str. 314.

⁵⁰ Maršavelski, Aleksandar, Skrbništvo za osobe lišene poslovne sposobnosti (s povijesnim osvrtom), Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 40 No. 82, 2006., str. 118.

⁵¹ Posebni skrbnik imenovan u skladu s odredbama Obiteljskog zakona, sukladno odredbi članka 236., a koji zadovoljava propisane uvjete.

⁵² Sukladno članku 248. Obiteljskoga zakona, postoje još neka ograničenja glede skrbnika. Skrbnik ne može biti osoba: koja je lišena prava na roditeljsku skrb, koja je lišena poslovne sposobnosti, čiji su interesi u suprotnosti s interesima štíćenika, od koje se, s obzirom na njezino ponašanje i osobine te odnose sa štíćenikom, ne može očekivati da će pravilno obavljati dužnosti skrbnika, s kojom je štíćenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju i s čijim je bračnim, odnosno izvanbračnim drugom štíćenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju.

⁵³ Obiteljski zakon, članak 247. stavak 1. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

koja će biti imenovana skrbnikom, Obiteljski zakon propisuje da, ukoliko osoba lišena poslovne sposobnosti ima roditelja ili roditelje koji pristanu i sposobni su skrbiti se o njoj, HZSR će takvom roditelju, odnosno roditeljima prigodom odluke o izboru skrbnika u pravilu dati prednost pred ostalim osobama.⁵⁴ Zakon otvara mogućnost da se osobi imenuje više skrbnika koji će odluke donositi zajednički, ili svaki samostalno. Isto tako, ako okolnosti slučaju i dobrobit štićenika tako zahtijevaju, HZSR će skrbnikom imenovati osobu zaposlenu u svojem područnom uredu iz redova stručnih radnika. Pritom, skrbnikom ne može biti imenovan ravnatelj zavoda niti službenik koji obavlja pravne poslove skrbništva u Zavodu. Ukoliko je to moguće zbog zdravstvenog stanja i intelektualnih mogućnosti osobe lišene poslovne sposobnosti, prije imenovanja HZSR će upoznati štićenika s osobom koju namjerava imenovati skrbnikom i zatražiti njegovo mišljenje, ali i mišljenje od posebnog skrbnika, srodnika ili drugih bliskih osoba štićenika.⁵⁵

1. Načela skrbništva i njegovo provođenje

Kod instituta skrbništva pravna znanost, ali i zakonodavac predvidjeli su nekoliko načela, a koja se skupno nazivaju načelima skrbničke zaštite. Navodi se, prvenstveno, kako je zaštitu osobe s invaliditetom⁵⁶, prije nego se donese odluka o lišenju poslovne sposobnosti, koje predstavlja krajnju mjeru, potrebno osigurati drugim sredstvima i mjerama, a koje su predviđene posebnim propisima. Navedenim mjerama i prilikom provođenja skrbničke zaštite, potrebno je težiti što manjim ograničenjima prava štićenika, koliko god to mogućnosti u

⁵⁴ Obiteljski zakon, članak 247. stavak 2.

⁵⁵ Obiteljski zakon, članak 248. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁵⁶ U navedenom se osobom s invaliditetom smatraju osobe s različitim vrstama poteškoća (tjelesna oštećenja, teškoće mentalnog zdravlja, duševne smetnje i sl.) zbog kojih se osoba nije u mogućnosti samostalno brinuti o svojim pravima i interesima, kao ni pravima i interesima osoba za koje se dužna skrbiti.

konkretnom slučaju dopuštaju. Radi zaštite osobnosti i prava osobe stavljene pod skrbništvo, prilikom postupanja valja uzeti u obzir osobnost te sadašnje ili ranije izražene stavove osobe, ali i zaštitu njezina dostojanstva i dobrobiti. Kod osoba lišenih poslovne sposobnosti mogu se primijeniti dva modela odlučivanja, ovisno o mogućnostima štićenika: model zamjenskog odlučivanja (*substitute decision-making*) te model odlučivanja uz podršku (*supported decision-making*).⁵⁷ U hrvatskom se pravnom sustavu naglasak stavlja na model zamjenskog odlučivanja, uz dužnost skrbnika da prihvati želje, izraze volje i osobne stavove štićenika, osim ako se radi o izborima koji su u suprotnosti s njegovom dobrobiti.⁵⁸

Ukoliko je to moguće zbog njegova zdravstvenoga stanja, potrebno je poticati samostalno donošenje odluka od strane štićenika i na tom polju mu pružati podršku. Osim toga, kod poticanja samostalnosti ponajprije misli se na samostalno obavljanje svakodnevnih aktivnosti, u skladu s mogućnostima osobe lišene poslovne sposobnosti, kao što su odijevanje, sudjelovanje u pripremi obroka, odlazak u kupovinu, ali i nekih važnijih odluka kao što su odabir mjesta stanovanja, smještanje u ustanovu i slično.⁵⁹

Iako je dužnost skrbnika briga o ukupnosti osobnih i imovinskih prava štićenika (osobe lišene poslovne sposobnosti), u ostvarivanju zaštite osoba potpuno lišenih poslovne sposobnosti više je izražena potreba skrbi za njihovu osobnost i zdravlje.⁶⁰ Sukladno dužnostima skrbnika, nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad ovlašten je obavljati nadzor nad provođenjem skrbništva i zdravstvenim stanjem štićenika. Sukladno odredbama Obiteljskog zakona, jednom godišnje skrbnik je dužan od izabranog liječnika obiteljske medicine štićenika

⁵⁷ Kobali, Bruno, Problematika poslovne sposobnosti kod osoba s intelektualnim teškoćama u postupcima radi lišenja i vraćanja poslovne sposobnosti, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, Vol. XIII No. 1., 2022., str. 145.

⁵⁸ Obiteljski zakon, članak 233. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁵⁹ Džankić, Jasmina; Milas-Klarić, Ivana, Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 44 No. 88, 2010., str. 93.

⁶⁰ Džankić, Jasmina; Milas-Klarić, Ivana, Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 44 No. 88, 2010., str. 102.

pribaviti mišljenje o stanju zdravlja štićenika, s obzirom na razlog lišenja poslovne sposobnosti. Mišljenje liječnika skrbnik će dostaviti područnom uredu HZSR-a kao sastavni dio izvješća o svojem radu. Ako ne dostavi mišljenje bez opravdanog razloga, HZSR će ga upozoriti na to i pozvati da ga dostavi. Ukoliko ni nakon poziva ne dostavi mišljenje, HZSR će po službenoj dužnosti pokrenuti postupak za razrješenje skrbnika. Isto tako, svake tri godine HZSR dužan je preispitati potrebu skrbničke zaštite štićenika i o tome sastaviti izvješće.⁶¹

Osim naglaska na brigu za zdravlje osobe lišene poslovne sposobnosti, skrbnik je dužan brinuti se o njezinim osobnim i imovinskim pravima na način propisan odredbama Obiteljskog zakona. Odredbama članaka 252. - 265. Obiteljskog zakona posebno su uređeni određeni aspekti obavljanja skrbništva, prava i dužnosti skrbnika, poslovi koje skrbnik ne može obaviti u ime i za račun štićenika, ali i poslovi za čije je je poduzimanje potrebno prethodno odobrenje mjesno nadležnog područnog ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Upravo radi zaštite osobe lišene poslovne sposobnosti, njezinih prava i interesa, kao i važnijih poslova vezanih uz nju, Zakon propisuje da je u određenim slučajevima koji se tiču osobnih stanja, imovine i zdravstvenog stanja štićenika, skrbniku i dalje potrebno ili odobrenje nadležnog ureda HZSR-a ili suda. Primjerice, odobrenje HZSR-a potrebno je skrbniku prilikom odluke o podvrgavanju štićenika invazivnim medicinskim postupcima, smještaju u ustanovu socijalne skrbi, promjeni osobnog imena, promjeni mjesta prebivališta ili boravišta, ali i otuđenje ili opterećenje imovine veće vrijednosti.⁶² Isto tako, neovisno o činjenici da je osoba lišena poslovne sposobnosti, člankom 258. taksativno su navedene stvari vezane uz osobne stvari o kojima može odlučiti isključivo štićenik, a to su: priznanje očinstva, pristanak za priznanje očinstva, pristanak za sklapanje braka, pristanak za razvod braka, pristanak za stupanje u životnu zajednicu s osobama istog spola te prestanak istih, pristanak na posvojenje, odluka o prekidu trudnoće i odluka o

⁶¹ Obiteljski zakon, članak 238. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁶² Obiteljski zakon, članak 260. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

sudjelovanju u biomedicinskim istraživanjima.⁶³ I konačno, odluke o kojima odlučuje samo sud u izvanparničnom postupku, vezane uz zdravlje štićenika jesu: odluka o sterilizaciji štićenika, odluka o doniranju tkiva i organa štićenika i odluka o mjerama za održavanje štićenika na životu.⁶⁴ Navedene odluke suda neće biti potrebne samo ako je štićenik anticipiranom naredbom, u vrijeme dok je bio poslovno sposoban, u obliku javnobilježničke isprave odlučio o navedenim postupcima i mjerama.⁶⁵

IV. TUMAČENJE RELEVANTNIH ČLANAKA KONVENCIJE O PRAVIMA OSOBA S INVALIDITETOM

Konvencija UN o pravima osoba s invaliditetom, usvojena u New Yorku 2006. zajedno s Fakultativnim protokolom uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom pridonijela je poboljšanju pravnog položaja, ali i kvalitete života osoba s invaliditetom u državama koje su Konvenciju i Fakultativni protokol ratificirale. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 30. ožujka 2007. godine,⁶⁶ a nakon toga donesen je Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom. Tim danom Republika Hrvatska preuzela je određene obveze i položaj osoba s invaliditetom počeo se postepeno mijenjati. Članak 1. Konvencije propisuje njezinu primarnu svrhu, a to je promicanje, zaštita i osiguravanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba s invaliditetom i promicanje poštivanja njihovog urođenog

⁶³ Obiteljski zakon, članak 258. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁶⁴ Obiteljski zakon, članak 258. stavak 1. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁶⁵ Obiteljski zakon, članak 258. stavak 2. (NN br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)

⁶⁶ Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, NN 6/2007

dostojanstva.⁶⁷ Stavkom 2. istog članka opisuje se pojam osoba s invaliditetom, s obzirom da je bilo potrebno da isti pojam uključuje osobe s najrazličitijim vrstama teškoća i invaliditeta, upravo zbog potrebe izjednačavanja prava i mogućnosti svih osoba s invaliditetom. Sukladno Konvenciji, osobe s invaliditetom su one *osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.*

Isto tako, opća načela Konvencije, a koja trebaju poslužiti kao smjernice državama strankama u tumačenju i provedbi Konvencije, propisana su člankom 3. Konvencije, a ona su: poštovanje urođenog dostojanstva, osobne autonomije – uključujući slobodu osobnog izbora i neovisnost osoba, nediskriminacija, puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo, poštovanje razlika i prihvaćanje osoba s invaliditetom kao dijela ljudske raznolikosti i čovječnosti, jednakost mogućnosti, pristupačnost, jednakost između muškaraca i žena te poštovanje razvojnih sposobnosti djece s teškoćama u razvoju, kao i poštovanje prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastita identiteta.⁶⁸

Člankom 12., posebice stavcima 1. i 2. propisana je jednakost osoba s invaliditetom u pravnim sustavima država ugovornica:

1. Države stranke ponovo potvrđuju da osobe s invaliditetom imaju pravo svugdje biti priznate kao osobe jednake pred zakonom.

2. Države stranke će prihvatiti da osobe s invaliditetom imaju pravnu sposobnost (pravni položaj) na jednakoj osnovi kao i druge osobe u svim aspektima života.⁶⁹

⁶⁷ Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, članak 1., Narodne novine, Međunarodni ugovori, 6/2007, 3/2008, 5/2008

⁶⁸ Korać Graovac, Aleksandra; Čulo Margaletić, Anica, Konvencija o pravima osoba s invaliditetom - novi pristup shvaćanju prava osoba s duševnim smetnjama, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 61 No. 1, 2011., str. 71.

⁶⁹ Konvencija o pravima osoba s invaliditetom, članak 12., Narodne novine, Međunarodni ugovori, 6/2007, 3/2008, 5/2008

Smatra se da je prilikom ratifikacije i promjene određenih zakona došlo do dvojbenog shvaćanja gore navedenih stavaka članka 12.⁷⁰ Upravo zbog djelomično pogrešnog tumačenja odredaba Konvencije, hrvatski je zakonodavac 2015. godine uveo u Obiteljski zakon odredbu kojom se isključuje mogućnost potpunog lišenja poslovne sposobnosti, smatrajući pritom da se navedenom mogućnošću narušavaju prava osoba s invaliditetom, odnosno da se lišenjem poslovne sposobnosti narušava jednakost osoba s invaliditetom pred zakonom, ali i u društvu općenito. Takva odredba održala se u hrvatskom pravnom sustavu sve do ove godine, 2023., kad je donesena odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske o tumačenju pojedinih odredaba Obiteljskog zakona i njihove usklađenosti s međunarodnim ugovorima, u konkretnom slučaju Konvencije.

Odbor za osobe s invaliditetom (eng. *Committee on the rights of persons with disabilities*), dvanaestočlano tijelo koje djeluje u Ujedinjenim narodima 2014. godine je u svojem Općem komentaru br. 1 otkrio puno šire zagovaranje jednakosti pred zakonom, pa je moguće da je nova odredba Obiteljskog zakona vezano uz zabranu potpuno lišenja poslovne sposobnosti imala korijene upravo u tome. Njime je, naime, utvrđeno kako „*Države ugovornice moraju holistički preispitati sva područja prava kako bi osigurale da se prava osoba s invaliditetom na poslovnu sposobnost ne ograničavaju na nejednakoj osnovi s ostalima. Povijesno, osobama s invaliditetom nijekalo se pravo na poslovnu sposobnost u mnogim područjima na diskriminirajući način, a u okviru sustava zamjenskog odlučivanja kao što je skrbništvo (...) i propisi o mentalnom zdravlju koji omogućavaju prisilni tretman. Ovakva se postupanja moraju napustiti kako bi se osiguralo vraćanje potpune poslovne sposobnosti osobama s invaliditetom na jednakoj osnovi s ostalima.*“⁷¹

⁷⁰ Majstorović, Irena; Šimović, Ivan, Opseg lišenja poslovne sposobnosti kao pretpostavka zaštite prava i dostojanstva osoba s invaliditetom, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 25 No. 1, 2018., str. 70.

⁷¹ *ibid.*, str 71.

Razumijevanje gore navedenih odredaba članaka Konvencije bitno je za daljnje poboljšanje položaja osoba s invaliditetom, zaštitu njihovih prava, kao i adekvatno donošenje zakona i podzakonskih akata u svrhu ispunjavanja obveza preuzetih ratifikacijom Konvencije. U vrijeme donošenja važećeg Obiteljskog zakona Republika Hrvatska zauzela je stav kako potpuno lišenje poslovne sposobnosti narušava jednakost osoba s invaliditetom pred zakonom i da mjera ne ispunjava željeno ostvarenje cilja – zaštitu prava i interesa osobe koja se o istima nije u stanju brinuti. No, zakonodavac nije uzeo u obzir da, iako rijetki, postoje slučajevi u kojima potpuno lišenje sposobnosti osobe predstavlja jedino adekvatno rješenje, i da dolazi do anomalija u praksi sudova, koji donose rješenje o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti, ali navode gotovo sve aspekte života osobe koju se lišava poslovne sposobnosti. Zbog navedenog, djelomično lišenje poslovne sposobnosti u takvim slučajevima samo se tako naziva, a osobu se lišava poslovne sposobnosti u svim aspektima gdje je to potrebno. Upravo zato, radi izmjene odredbe, važna je odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske NN br. 49-830/23 od 18. travnja 2023., a o kojoj će biti riječi niže.

1. Značenje odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske

Odredba stavka 2. članka 234. Obiteljskog zakona propisivala je kako se osobu zbog duševnih smetnji ili drugih razloga nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti se, ne može u potpunosti lišiti poslovne sposobnosti. Međutim, između ostalih odredaba, upravo zbog podvojenih i različitih mišljenja vezano uz jednakost osoba pred zakonom, a koja je opisana u prethodnom poglavlju, Ustavni sud je proveo postupak ocjene ustavnosti pojedinih odredaba Obiteljskog zakona iz 2015. koji je na snazi i danas, a tako i odredbu stavka 2. članka 234. Predlagatelj ocjene ustavnosti naveo je kako smatra *da se u slučaju čl. 234. st. 2. radi o neprovedivoj i*

neživotnoj odredbi. Nažalost, život i praksa potvrđuju kako postoje osobe koje zbog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti brinuti same o sebi u potpunosti kao što su primjerice osobe koje boluju od Alzheimerove bolesti, tako da se iz tog razloga citirana odredba pokazuje potpuno neživotna, te kao takva može stvoriti znatnu zbrku u svojoj primjeni.

Odlukom i rješenjem br. U-I-3941/2015 ukinuta je odredba članka 234. stavka 2., a različitim prijedlozima fizičkih osoba, pojedinaca, ali i udruga osporeno je u navedenom postupku ukupno 148 članaka Obiteljskog zakona.⁷² Kako se navodi u Obrazloženju odluke i rješenja, članak 221. Obiteljskog zakona predstavlja temeljnu odredbu koja određuje kako skrbnička zaštita mora biti primjerena, individualizirana i u skladu s dobrobiti štíćenika. Iako je prvotno institut potpunog lišenja poslovne sposobnosti bio uveden s namjerom da bude iznimka, pretvorio se u pravilo, a djelomično lišenje u praksi se određivalo rjeđe.⁷³

Ustavni sud analizirao je prilikom provođenja postupka i usporedne pravne sustave Austrije, Njemačke, Italije, Francuske, Italije i Švicarske, a zaključak iste bio je takav da svi navedeni pravni sustavi imaju mogućnost potpunog lišenja poslovne sposobnosti te da ista nije otklonjena. Ustavni sud navodi kako je upravo suvremeni pristup usmjeren na zaštitu pojedinca s invaliditetom, a isto to navedeno je i u odredbi Obiteljskog zakona, ponajprije zaštititi od drugih koji bi eventualno postupali u lošoj vjeri prema osobi, a onda i zaštititi pojedinca s invaliditetom od samoga sebe. Isto tako, Ustavni sud ističe potrebu usklađivanja odredaba hrvatskog zakonodavstva s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnim protokolom uz Konvenciju kako bi se, s jedne strane, tim osobama omogućila što bolja skrb i zaštita, a s druge strane, kako bi se spriječila eventualna zloupotreba njihovih prava kroz institut (djelomičnog

⁷² Ustavni sud Republike Hrvatske, U-I-3941/2015 od 18. travnja 2023., NN br. 49-830/23

⁷³ U točki 69.1. obrazloženja Odluke i rješenja U-I-3941/2015 (NN br. 49-830/23) navedeno je kako je prema uvidu u podatke Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku iz 2017. godine o ukupnom broju osoba lišenih poslovne sposobnosti od 2007. do 2015. godine, iz kojih proizlazi da je udio osoba djelomično lišenih poslovne sposobnosti oko 12%.

ili potpunog) lišenja poslovne sposobnosti.⁷⁴ Dvojbeno je, međutim, postiže li se taj cilj zakonodavnim isključivanjem i same mogućnosti da se u pojedinim izuzetnim slučajevima ipak te osobe potpuno liši poslovne sposobnosti. Ustavni sud prihvaća da takvo rješenje svakako mora biti iznimka i izricati se u najtežim slučajevima, ali se ne može isključiti nužnost da se u pojedinim slučajevima takve osobe moraju potpuno lišiti poslovne sposobnosti upravo zbog toga što uslijed svog mentalnog ili fizičkog stanja nisu uopće sposobne skrbiti o svojim pravima i interesima.⁷⁵

Slijedom svega navedenog, temeljem Odluke i rješenja Ustavnog suda Republike Hrvatske, kojom je utvrđeno je da odredba stavka 2. članka 234. Obiteljskog zakona suprotna članku 65. stavku 1. Ustava Republike Hrvatske, kojim je propisana dužnost svih da štite nemoćne osobe. Spomenuta odredba Obiteljskog zakona ukinuta je i ista prestaje važiti 31. prosinca 2023. Navedenim se ukidanjem otvara mogućnost ostvarenja cilja instituta potpunog lišenja poslovne sposobnosti, a to je primarno zaštita same osobe koju se poslovne sposobnosti lišava, uz potrebno omogućavanje lišenja s obzirom da individualizaciju i razmjernost mjera i potreba koje svaka osoba s invaliditetom ima.

⁷⁴ Ustavni sud Republike Hrvatske, U-I-3941/2015 od 18. travnja 2023., NN br. 49-830/23; točka 69.3. *Obrazloženja*

⁷⁵ Kao primjer stanja kod kojih je potrebno ostaviti mogućnost potpunog lišenja poslovne sposobnosti Ustavni sud navodi stanje terminalne faze Alzheimerove bolesti, zatim osobe koje su posve onemogućene u uspostavljanju bilo kakvog smislenog kontakta s drugom osobom ili su u komi.

V. ZAKLJUČAK

Institut lišenja poslovne sposobnosti predstavlja napredak po pitanju olakšavanja funkcioniranja pravnog prometa kad se radi o osobama koje nisu u stanju brinuti se o svojim pravima i interesima, ili o pravima i interesima osoba za koje su dužne skrbiti. Međutim, zbog dvojbenog tumačenja odredaba Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, došlo je kroz godine do promjena u stupnju u kojem se osobe može lišiti poslovne sposobnosti. Tako je do 2015. godine bilo moguće osobu u potpunosti lišiti poslovne sposobnosti, a od 2015. do danas ta mogućnost je Obiteljskim zakonom bila isključena. Odluka i rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, a o kojemu je bilo riječi u prethodnom poglavlju dovela je do promjene u odredbi, te će stavak kojim je potpuno lišenje poslovne sposobnosti bilo onemogućeno dana 31. prosinca ove godine prestati važiti. Uslijed navedene promjene bit će moguće osobu lišiti poslovne sposobnosti u cijelosti, a skrbnicima će se omogućiti da i u praksi preuzmu odgovornosti i obveze za štíćenika, a koje dosad nisu bili u mogućnosti. Primjerice, 25-godišnjaka s mikrocefalijom, koji nije u mogućnosti komunicirati niti u ijednom aspektu života funkcionira samostalno, bit će moguće u potpunosti lišiti poslovne sposobnosti. Navedeno će omogućiti njegovom skrbniku ili skrbnicima, a sukladno Obiteljskom zakonu, to će najvjerojatnije biti otac ili majka, ako zadovoljavaju ostale uvjete da se mogu adekvatno brinuti o pravima i interesima osobe lišene poslovne sposobnosti. U slučaju mladića s mikrocefalijom, kao i u brojnim slučajevima (primjerice, demencija, koma, terminalna faza Alzheimerove bolesti) u kojima osobe ne samo da nisu u mogućnosti štítiti svoja prava i interese, nego uopće nisu u mogućnosti uspostaviti komunikaciju, potpuno lišenje poslovne sposobnosti jedino ispravno rješenje za zaštitu prava i interesa same osobe.

Slijedom svega navedenog, prava i interesi osobe s invaliditetom trebaju biti prioritet prilikom donošenja i izmjena zakonodavnih akata i podzakonskih propisa, ali je potrebno i ispravno

tumačiti Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, uz provođenje komparacije provođenja određenih postupaka i mjera u drugim državama članicama Europske unije i Ujedinjenih naroda. Kako je i Europski sud za ljudska prava naveo, *lišenje poslovne sposobnosti vrlo je ozbiljna mjera koja treba biti ostavljena za iznimne okolnosti*.⁷⁶ Ustavni sud je zato svojim ukidanjem sporne odredbe stavka 2. članka 234. Obiteljskog zakona, otvorio put cjelovitoj primjeni instituta lišenja poslovne sposobnosti, što smatram dobrodošlim. Upravo zbog razloga da su osobe s invaliditetom smještene među ranjive skupine društva, izuzetno je važno zaštititi ljudskih prava i dostojanstva osoba s invaliditetom pristupiti sveobuhvatno, ograničavajući im pritom prava u najmanjoj mogućoj mjeri. Ratifikacijom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, kako stoji u Prilogu 1, države stranke, a tako i Republika Hrvatska, potvrdile su univerzalnost, nedjeljivost i međusobnu ovisnost svih ljudskih prava i temeljnih sloboda kao i potrebu da se osobama s invaliditetom zajamči njihovo puno uživanje bez diskriminacije.⁷⁷ Ukidanje odredbe stavka 2. članka 234. Obiteljskog zakona jedan je od koraka da tome bude tako.

⁷⁶ Majstorović, Irena; Šimović, Ivan, Opseg lišenja poslovne sposobnosti kao pretpostavka zaštite prava i dostojanstva osoba s invaliditetom, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 25 No. 1, 2018., str. 79

⁷⁷ Konvencija o pravima osoba s invaliditetom s Fakultativnim protokolom uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, točka (c) Priloga 1., NN, Međunarodni ugovori, 6/2007, 3/2008, 5/2008

VI. LITERATURA

KNJIGE I ČLANCI

1. Alinčić, M.; Hrabar, D.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A.; Obiteljsko pravo; III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje; Narodne novine (2007)
2. Džankić, Jasmina; Milas-Klarić, Ivana, Uloga skrbnika u zaštiti osobnosti osobe lišene poslovne sposobnosti, Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 44 No. 88, 2010., str. 89-110
3. Hrabar, Dubravka; Hlača, Nenad; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Šimović, Ivan; Obiteljsko pravo; Narodne novine (2021)
4. Hrabar, Dubravka; Korać Graovac, Aleksandra; Majstorović, Irena; Čulo Margaletić, Anica; Stažnik, Štefica; Šimović, Ivan; Presude o skrbništvu i lišenju poslovne sposobnosti Europskoga suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske, Pravni Fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021.
5. Klarić, P., Vedriš, M., Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb 2014.
6. Kobali, Bruno, Problematika poslovne sposobnosti kod osoba s intelektualnim teškoćama u postupcima radi lišenja i vraćanja poslovne sposobnosti, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, Vol. XIII No. 1., 2022.
7. Korać Graovac, Aleksandra; Čulo Margaletić, Anica, Konvencija o pravima osoba s invaliditetom - novi pristup shvaćanju prava osoba s duševnim smetnjama, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 61 No. 1, 2011., str. 65-109
8. Majstorović, Irena; Šimović, Ivan, Opseg lišenja poslovne sposobnosti kao pretpostavka zaštite prava i dostojanstva osoba s invaliditetom, Ljetopis socijalnog rada, Vol. 25 No. 1, 2018.

9. Maršavelski, Aleksandar, Skrbništvo za osobe lišene poslovne sposobnosti (s povijesnim osvrtom), *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 40 No. 82, 2006., str. 111-126
10. Milas, Ivana, Obiteljsko pravo i socijalna skrb – međuovisnost u svjetlu razvoja instituta skrbništva za punoljetne osobe, *Revija za socijalnu politiku*, Vol. 12 No. 3-4, 2005., str. 301-318
11. Sokić, Katarina; Uzelac, Jelena, Imovinskopravni položaj osoba lišenih poslovne sposobnosti, *FIP - Financije i pravo*, Vol. 6 No. 2, 2018.
12. Šimović, Ivan, Utjecaj dobi na poslovnu i parničnu sposobnost, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 61 No. 5, 2011., str. 1625-1686

PRAVNI IZVORI

1. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom s Fakultativnim protokolom uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, *Narodne novine*, Međunarodni ugovori, 6/2007, 3/2008, 5/2008
2. Obiteljski zakon (Narodne novine br. 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023.)
3. Ustavni sud Republike Hrvatske, U-I-3941/2015 od 18. travnja 2023., NN br. 49-830/23
4. Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18., 126/21., 114/22., 156/22.)
5. Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom (Narodne novine, br. 6/2007)
6. Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (Narodne novine br. 76/2014)